

DOI 10.26886/2414-634X.5(24)2018.10

UDC: 378.011.3-051:62/69

**MODERN APPROACHES IN IMPLEMENTATION OF
PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL TRAINING
OF TEACHERS OF VOCATIONAL TRAINING**

N. Tytova, PhD in Pedagogical Sciences

Dragomanov National Pedagogical University, Ukraine, Kyiv

Analyzes the modern trends of psychological and pedagogical training of a future specialist specialty 015 «Vocational education (in specialties)» educational degree «Bachelor». It justifies urgency of introduction of the participatory approach in the preparation of future teachers of vocational training on the principles of transparency and diversification with the aim of developing vocational education and training, enhancing its quality. The practical experience of implementation of modern approaches in the training of teachers of vocational training students of psychological and pedagogical cycle, namely: «Professional pedagogy», «Methodology of professional education», «Methodology of educational work», «Professional mobility» and others.

Key words: vocational education and training, higher education, teachers of vocational training, psychological and pedagogical training, collaboration.

кандидат педагогічних наук, Титова Н. М. Сучасні підходи у реалізації психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Україна, Київ

Проаналізовано сучасні тенденції психолого-педагогічної підготовки майбутнього фахівця спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» освітнього ступеня «Бакалавр».

Обґрунтовано актуальність запровадження партисипативного підходу у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання на засадах транспарентності і диверсифікації з метою розвитку професійної освіти і навчання, підвищення її якості. Представлено практичний досвід реалізації сучасних підходів у підготовці сучасних педагогів професійного навчання при вивченні дисциплін психолого-педагогічного циклу, а саме: «Професійна педагогіка», «Методика професійного навчання», «Методика виховної роботи», «Професійна мобільність» та інші.

Ключові слова: професійна освіта і навчання, вища освіта, педагог професійного навчання, психолого-педагогічна підготовка, диверсифікація.

Вступ. Тенденції та перспективи розвитку сучасної вищої освіти в Україні продиктовані нагальною потребою осучаснення освітянської діяльності, модернізацією системи вищої освіти, а також забезпечення високої її якості. В. Кремень характеризує сучасний стан освіти в Україні як амбівалентний, що зумовлений «двома взаємопов'язаними чинниками: перехідним періодом, у якому перебуває українське суспільство, і системною кризою, яка охопила його в перші роки незалежності і залишки якої збереглися сьогодні. І якщо перший чинник спонукає до творення нових форм, методів і засобів навчання, то другий, а насамперед фінансова скрута, гальмує розквіт нововведень у царині освіти»[1, с.20]. Модернізація психолого-педагогічної підготовки педагога професійного навчання є наразі досить актуальною проблемою сучасної професійної (професійно-технічної) освіти і є об'єктом досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних учених.

Науково-теоретичним підґрунтям для обґрунтування нашого дослідження стали філософсько-методологічні, педагогічні та

психологічні засади: у сфері вищої педагогічної освіти – В. Андрущенко, Н. Демяненко, В. Кременя, М. Корця, С. Ніколаєнка, П. Підкасистого, Г. Селевка, В. Сидоренка, Д. Тхоржевського та інших; у сфері професійної освіти – С. Батишева, А.Беляєва, Н. Брюханової, В. Безрукової, Р. Гуревича, О. Дубасенюк, Є. Зеєра, О. Коваленко, В. Кременя, З. Курлянд, В. Лозовецької, Н. Ничкало, В. Радкевич, О. Романовського, Л. Сушенцевої, О. Щербак, та інших.

Аналіз літературних джерел демонструє широкий спектр фундаментальних досліджень окремих спеціалізацій (профілів) спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», що представлена у докторських дисертаційних роботах таких вчених, як І. Бендера (фахівців з механізації сільського господарства); І. Каньковський (інженерів-педагогів автотранспортного профілю); М. Михнюк та А. Литвин (фахівців будівельного профілю); Р. Гуревич (фахівців електро- та радіотехнічного профілів); Р. Горбатюк (фахівців комп'ютерного профілю); Л. Тархан (фахівців швейного профілю); В. Мозговий (фахівців аграрного профілю); О. Марковська (фахівців машинобудівельного профілю). Між тим, системні дослідження саме психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання усіх наявних спеціалізацій (профілів) практично не проводилося.

Метою статті є обґрунтувати важливе значення запровадження інноваційних підходів у психолого-педагогічну підготовку педагога професійного навчання нового покоління.

Виклад основного матеріалу. В Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова з 2013 року поступово запроваджено підготовку фахівців галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями: харчові технології, технології виробів легкої промисловості, деревообробка, дизайн, готельно-ресторанна справа, комп'ютерні технології,

економіка, документознавство, охорона праці). Спільним стрижнем даних спеціалізацій є кваліфікація «Педагог професійного навчання», що у 2002 р. введена до класифікатора професій постановою КМ України від 17.11.2004р. № 1567 і віднесена до педагогічних працівників [2, с.735].

Ми поділяємо позицію В.Радкевич, яка звертає увагу важливі аспекти у системі ціннісних орієнтацій педагогів професійного навчання у закладах професійно (професійно-технічної) освіти художнього профілю, і вважаємо її доцільною для психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання усіх вище заявлених спеціалізацій (профілів), а саме важливе значення професійної спрямованості майбутніх фахівців, що сприяє «усвідомленню ключових мотивів педагогічної діяльності, а також формуванню у них моральної стійкості та психологічної готовності до розв'язання складних завдань професійно-педагогічної діяльності. До універсальних ціннісних орієнтацій доцільно віднести творчий пошук, вартісне осмислення та оцінювання результатів професійної діяльності, вільний вибір шляхів життєдіяльності» [3, с.332]. «Психолого-педагогічна підготовка фахівця — різновид психолого-педагогічної освіти особистості, спрямованої на розвиток психолого-педагогічних компетентностей та забезпечення орієнтації фахівців на професійне вдосконалення, розвиток творчого потенціалу, особистісне зростання тощо» [4, с. 9].

Цікавою є позиція Г.Романцева щодо визначення діяльності педагога професійного навчання – це «є творча, інноваційна професійно-педагогічна діяльність, що включає вивчення ринку праці, специфіки і перспектив розвитку підприємства (підприємств регіону), на основі чого створюються проект змістовного блоку навчального процесу (професійна характеристика робочого, навчально-програмна документація тощо) і проект процесуального блоку (індивідуалізовані,

діяльнісно-орієнтовані методики навчання, комплексні дидактичні засоби). Крім того, діяльність цього фахівця передбачає реалізацію власних методик навчання, організацію та здійснення навчального процесу, заснованого на концепції поєднання виробничого навчання з продуктивною працею при активному використанні передових промислових технологій» [5, с. 11].

Аналіз змісту психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання [6, 7, 8] показав, що він не завжди повно відображає специфіку професійно-педагогічної освіти, є потреба наситити її сучасними тенденціями в теорії і практиці навчання з метою підвищення її якості.

Нами розроблено структуру психолого-педагогічної підготовки педагога професійного навчання (рис. 1), яка узгоджена з компетентністним підходом, що закладений в основу Болонського процесу та міжнародного Проекту Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING) [9].

У розробленому нами змісті навчальних дисциплін, що забезпечують психолого-педагогічну підготовку педагогів професійного навчання, передбачено організацію пізнавальної діяльності студентів як послідовне дослідження системного об'єкту, що в кінцевому результаті має виступити як методична система з такими ознаками як інтегративність, наступність та неперервність.

Структура психолого-педагогічної підготовки педагога професійного навчання складається з трьох компонентів: нормативний, варіативний і результативний. Нормативний компонент передбачає вивчення нормативних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки та проходження студентами двох педагогічних практик

	I курс		II курс		III курс		IV курс	
	Семестри							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VII
Нормативний компонент	Психологія, 9 кред., 270 год.							
			Професійна педагогіка, 9 кред., 270 год.					
Варіативний компонент	Дисципліни самостійного вибору ЗВО							
					Основи інклюзивної освіти, 3 кред., 90 год.			
Результативний компонент	Результати екзаменаційно-залікових сесій							
					Комплексний кваліфікаційний екзамен			
Варіативний компонент					Методика професійного навчання, 9 кред., 270 год.		Педагогічна виробнича практика, 9 кред., 270 год.	
					Пропедевтична практика, 3 кред., 90 год.		Е-навчання, 3 кред., 90 год.	
Варіативний компонент							Курсова робота, 3 кред., 90 год.	
							Методика виховної роботи, 3 кред., 90 год.	
Варіативний компонент			Дисципліни вільного вибору студента - дисципліни III циклу					
					Креативні технології навчання або Педагогічна іміджологія (3 кред., 90 год.)		Методика факультативної та гурткової роботи або Професійна мобільність (3 кред., 90 год.)	
Варіативний компонент							Інженерно-педагогічна творчість або Комунікативні процеси у пед. діяльності (9 кред., 180 год.)	

Рис.1 Структура психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

(пропедевтичної і та виробничої) та курсового проекту з дисципліни «Методика професійного навчання». Варіативний компонент складається з двох частин, одна з яких містить дисципліни самостійного вибору закладу вищої освіти, а друга – дисципліни вільного вибору студентів. Результативний компонент – це підсумок психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання на різних етапах (заліково-екзаменаційні сесії) та комплексний кваліфікаційний екзамен, яким передбачено перевірити рівень готовності студентів-випускників до майбутньої професійної діяльності, визначити спроможність їх практичної самореалізації у вирішенні професійних завдань.

Дана структура психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання позиціонується нами як система поліфункціональної трансцидентної підготовки майбутнього фахівця. При цьому інструментарієм забезпечення трансцидентності є диверсифікація психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання. Диверсифікація психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання розглядається як стратегія, що обумовлюється бажанням закладу вищої освіти залишатися привабливим на ринку освітніх послуг і конкурентноздатним; підвищувати ефективність та знижувати ризик за рахунок освоєння нових спеціальностей, спеціалізацій з метою формування напрямків діяльності, які сприятимуть ефективному розвитку закладу вищої освіти за рахунок багатосторонньої діяльності.

Гнучкість, пластичність, мобільність професійної освіти такими синоніми можна охарактеризувати диверсифікацію, як сучасний підхід у реалізації психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання. Такі вимоги висуває перед закладами вищої освіти глобалізоване суспільство, яке потребує адекватної реакції на кризу

вищої освіти. З метою оперативної реакції на сучасні тенденції у сфері професійної освіти нами розроблене програмне, методичне та інформаційне забезпечення психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання в системі управління навчальним контентом Moodle (<http://www.moodle.npu.edu.ua/>).

Висновки. Ефективність зазначених елементів структури психолого-педагогічної підготовки педагогів професійного навчання визначається такими психологічними механізмами, як: групова ідентифікація, групова підтримка, стимулювання інтелектуальної активності, зміна звичного соціального статусу і внутрішньої позиції майбутніх педагогів професійного навчання в умовах євроінтеграції вищої освіти в Україні.

Література:

1. Кремень В. Г. *Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи)*/ В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
2. *Енциклопедія освіти/Акад. пед. наук України; [гол. ред. В. Г. Кремень]*. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Радкевич В. О. *Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю: монографія* / В. О. Радкевич; [за ред. Н. Г. Ничкало]. – К.: УкрІНТЕІ, 2010. – 420 с.
4. *Концептуальні засади психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти: на вибірці науково-педагогічних працівників / автор. кол.: Л. М. Сергеева, О. І. Бондарчук, М. І. Скрипник, А. О. Молчанова, О. А. Філь; наук. ред. Г. О. Козлакова.* – К.: ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2015. – 40 с.
5. *Уровневое профессионально-педагогическое образование: теоретико-методологические основы стандартизации: монография*

/ Г. М. Романцев, В. А. Федоров, И. В. Осипова, О. В. Тарасюк. – Екатеринбург: Изд-во Рос. гос. проф.-пед. ун-та, 2011. – 545 с.

6. Ничкало Н. Г. *Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: монографія* / Н. Г. Ничкало. – К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – 125 с.

7. *Теоретичні засади професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті приєднання України до Болонського процесу: монографія*/ О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, О. О. Мельниченко. – Харків: УІПА, 2007. – 162 с.

8. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: монографія* / Авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спірін, Н. В. Якса та ін. / [за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк]: Вид. 2-е, доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 380 с.

9. Tuning Educational Structures in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу - <http://www.unideusto.org/tuningeu/>

References:

1. Kremen V. G. *Osvita i nauka Ukraini: shlyakhi modernizatsii (fakti, rozdumi, perspektivi)*. – K.: Gramota, 2003. – 216s.

2. *Yentsiklopediya osviti/Akad. ped. nauk Ukraini; [gol. red. V.G.Kremen]*. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.

3. Radkevich V. O. *Teoretichni i metodichni zasadi profesijnogo navchannya u zakladakh proftekhosviti khudozhnogo profilyu: Monografiya* / V. O. Radkevich; [za red. N. G. Nichkalo]. – K.: UkrINTYel, 2010. – 420 s.

4. *Kontseptualni zasadi psikhologo-pedagogichnoi pidgotovki konkurentozdatnogo fakhivtsya v umovakh pislyadiplomnoi pedagogichnoi osviti: na vibirsi naukovo-pedagogichnikh pratsivnikiv* / avtor. kol.: L. M. Sergeeva, O. I. Bondarchuk, M. I. Skripnik, A. O. Molchanova, O. A. Fil;

nauk. red. G. O. Kozlakova. – K.: DVNZ «Un-t menedzh. osviti», 2015. — 40 s.

5. Romantsev G. M. Urovnevoe professionalno-pedagogicheskoe obrazovanie: teoretiko-metodologicheskie osnovy standartizatsii: monografiya / G. M. Romantsev, V. A. Fedorov, I. V. Osipova, O. V. Tarasyuk. Yekaterinburg: Izd-vo Ros. gos. prof.-ped. un-ta, 2011. – 545 s.

6. Nichkalo N. G. Rozvitok profesiynoi osviti v umovakh globalizatsiynikh ta integratsiynikh protsesiv: monografiya / N. G. Nichkalo. – K.: Vidavnitstvo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2014. – 125 s.

7. Teoretichni zasady profesiynoi pedagogichnoi pidgotovki maybutnikh inzheneriv-pedagogiv v konteksti priednannya Ukraïni do Bolonskogo protsesu: monografiya/O.Ye.Kovalenko, N. O. Bryukhanova, O. O. Melnichenko. – Kharkiv: UIPA, 2007. – 162 s.

8. Profesiyno-pedagogichna osvita: suchasni kontseptualni modeli ta tendentsii rozvitku: monografiya / Avt. kol. O. A. Dubasenyuk, O. E. Antonova, S. S. Vitvitska, N. G. Sidorchuk, O. M. Spirin, N. V. Yaksa ta in./ [Za zag. red. prof. O. A. Dubasenyuk]: Vid. 2-e, dop. – Zhitomir: Vid-vo ZhDU im. I. Franka, 2008. – 380 s.

9. Tuning Educational Structures in Europe [Yelektronniy resurs]. – Rezhim dostupu – <http://www.unideusto.org/tuningeu/>